

Na ECER nebo na EARLI? Zpráva ze dvou mezinárodních konferencí v roce 2015

Konec srpna a začátek září patří tradičně pedagogickým konferencím, na kterých mohou účastníci prezentovat výsledky své dosavadní práce, navazovat kontakty, inspirovat se, učit se. Vybrat si konferenci nemusí být v době záplavy rozmanitých konferenčních nabídek snadné. Pro zamyšlení, kam se vydat v příštích letech, může přispět i tato zpráva, která shrnuje dvě etablované pedagogické konference konané v roce 2015: ECER (*European Conference on Educational Research*) a EARLI *Conference for Research on Learning and Instruction*.

Konference ECER nesla v roce 2015 podtitul *Education and Transition – Contributions from Educational Research* a konala se na Corvinus University of Budapest od 7. do 11. září. Konference EARLI byla zastřešena názvem *Towards a Reflective Society: Synergies between Learning, Teaching and Research* a hostila ji Cyprus University of Technology v Limassolu na Kypru v termínu od 25. do 29. srpna. Obě konference pojí dlouholetá tradice. Za oběma také stojí významné asociace na poli pedagogické vědy.

ECER organizuje EERA (European Educational Research Association), která byla založena v roce 1994 jako výsledek diskuse národních asociací pedagogického výzkumu v různých evropských zemích. Spoluzakládajícím členem EERA je i Česká asociace pedagogického výzkumu (ČAPV). Kontakt s EERA má v české asociaci na starosti doc. Petr Novotný¹. I díky této provázanosti se konference ECER tradičně těší poměrně velké účasti českých výzkumníků. EARLI (European Association for Research on Learning and Instruction) letos oslavila 30. výročí, které mimo jiné připomněla obdarováním účastníků konference, kteří dosáhli v tomto roce stejného životního jubilea. Konferenci EARLI založila malá skupina výzkumníků a profesorů na společném setkání v roce 1985 v Belgii, kterého se zúčastnilo 140 osob.

Od prvního ročníku se obě konference řádně rozrostly. ECER v roce 2015 navštívilo přes 3 000 účastníků nejen z Evropy. Na EARLI se sjelo také přes 3 000 autorů a spoluautorů konferenčních příspěvků ze 48 zemí světa. Růst obou konferencí svědčí o zájmu odborné komunity o tyto konference, o potřebě sdílet vědění a také o kvalitě konferencí, na které se účastníci opakovaně vrací. Výhodou je rozmanitost témat a bohatý program, ve kterém si každý najde

¹ Ústav pedagogických věd, Filozofická fakulta Masarykovy univerzity

blízké téma své oblasti zájmů. Určitá masovost však nese i stinnou stránku. Například EARLI má dnes tisíce členů, avšak členské schůze se účastní jen desítky osob. Pro mnohé účastníky se stává konference jednorázovou záležitostí, nepodílejí se jinak na rozvoji komunity, která konferenci pořádá. Tento postřeh zmínila jedna z členek organizačního výboru, která v něm pracuje už od 90. let. Vidí v tom určité oslabení komunity, která dříve sdružovala angažované členy a tvořila platformu pro rozvíjení společných vizí.

Obě konference otevírají konference pro doktorandy a začínající výzkumníky. V případě ECERu je to *Emerging Researchers' Conference*, které jsou věnovány první dva dny. EARLI začíná taktéž dvoudenní konferencí *Junior Researchers of EARLI (JURE)*. Začínající výzkumníci mnohdy prezentují své příspěvky nejprve na prekonferencích a poté přecházejí na hlavní konferenci. Nyní se zaměříme pouze na hlavní konference.

Jejich organizace je podobná – sekce jsou rozděleny na papers, posters, kulaté stoly a symposia. Na obou konferencích jsou sekce s tzv. diskutantem, který komentuje přednesené příspěvky a propojuje je. Obě konference také nabízejí workshopy, které jsou orientovány převážně výzkumně. Otevírají aktuální témata jako je sekundární analýza dat z mezinárodních výzkumů, grantové příležitosti v Evropě, akční výzkum (ECER), smíšený výzkum, publikování v mezinárodních odborných časopisech, exploratorní faktorová analýza (EARLI). Kromě toho jsou na EARLI příležitosti k dalšímu vzdělávání sekce ICT demonstrations, které provádí účastníky prací s konkrétním výzkumným nebo výukovým nástrojem.

Odlišnost obou konferencí byla patrná ve volbě plenárních referátů. Na EARLI vystoupilo celkem 9 plenárních řečníků, po tři dny probíhaly tři paralelní sekce. Bylo tudíž možné shlédnout jen tři plenární referáty. Vybrané referáty směřovaly ke shrnutí nejvýznamnějších výsledků vědeckého výzkumu přednášejících. Profesorka pedagogiky Christine Howe z University of Cambridge, která je také vývojovou psycholožkou, prezentovala model procesu učení, který leží mezi pedagogikou a psychologíí. Leonidas Kyriakides, profesor pedagogiky na University of Cyprus, hovořil o novém přístupu ke vzdělávání učitelů, který nazývá *dynamic integrated approach*. Yrjö Engeström, profesor andragogiky a ředitel Center for Activity Theory and Developmental Work Research na University of Helsinki, představil známou *activity theory* ve skandinávském kontextu. Na ECERu zazněly čtyři plenární referáty ve dvou paralelních sekcích, bylo tedy možné navštívit přednášky dvou řečníků. Sharon

Todd ze Stockholm University zde přednesla referát s názvem *Facing uncertainty in education*. Todd přirovnala evropskou vzdělávací politiku k hudební soutěži Eurovize a celou prezentaci provázala touto metaforou. Kritický tón zazníval směrem k zaměření vzdělávací politiky na 'skills' a 'competencies', které ale neodpovídají neznámé budoucnosti, pro kterou studenty připravujeme. Další plenární referát přednesl Michael W. Apple z University of Wisconsin, od kterého se kritický tón příspěvku předem očekával. Apple je nejen teoretik, ale také politický aktivista, který se zaměřuje na tvorbu institucí, které jsou fundamentálně demokratické. Apple přednesl referát s titulem kopírujícím název jeho knihy *Can education change society?* Apple hovořil mimo jiné o tom, že i malé změny otevírají dveře k velké reformě a že bychom měli být veřejnými intelektuály, kteří rozvíjí diskursy o veřejném dění. Plenární referáty na ECERu tedy byly na rozdíl od EARLI více kritické ke statu quo ve vzdělávání a více aktivistické ve smyslu motivace posluchačů ke změně tohoto statu quo. Nejednalo se však o kritiku radikální, v některých bodech to byla kritika širěji sdílená a mohli bychom ji označit jako kritiku v mezích mainstreamu.

Na ECERu také rezonovala problematika uprchlické krize, což souviselo nejen s více aktivistickým charakterem konference, ale také se situací na nedalekém budapeštském nádraží Keleti. Účastníci konference například spustili blog refugeesecer2015.wordpress.com. Téma však bylo řešeno zejména v perspektivě „tady a teď“, neotevřel se kritický diskurs k příčinám a následkům současných migračních vln, který by mohl patřit právě na akademickou půdu.

Jádrem obou konferencí jsou jednotlivé paralelní sekce. Rozmanitost příspěvků na obou konferencích je obrovská, přesto můžeme pojmenovat tendence, které charakterizují a odlišují tyto dvě konference. Patrná je odlišnost metodologická. Zaměříme-li se například na téma etnografie, pak na EARLI najdeme v roce 2015 pouze dva příspěvky, přičemž jeden z nich je k online etnografii a druhý k metaetnografii. Oproti tomu na ECERu je ve stejném roce etnografii věnována celá jedna opakující se sekce. ECER je více otevřen kvalitativním výzkumným designům, na EARLI převažují výzkumy s kvantitativně orientovanou metodologií, často i longitudinálního charakteru. Další odlišnost je tematická. Témata příspěvků na EARLI jsou často pedagogicko-psychologická, vycházejí zejména z pedagogické psychologie. Opakujícími se tématy jsou kognitivní vývoj, poznávací procesy či motivace. Tato témata jsou

řešena ve vzdělávacím kontextu, příspěvky se často zaměřují na čtení, psaní, komunikační dovednosti, evaluaci, technologie ve vzdělávání, vzdělávání učitelů. ECER je tematicky širší, příspěvky pokrývají také sociální aspekty edukační reality. Patrné to je v sekcích zaměřených na inkluzivní vzdělávání, sociální spravedlnost a interkulturní vzdělávání, děti a dospívající v rizikových sociálních podmínkách či komunitu a rodinu ve vzdělávání. Jak vyplývá i z názvu konferencí, EARLI v některých příspěvcích směřuje více do praxe (efektivita, evaluace, inovace), ECER do teorie (tvorba pedagogické teorie, historie vzdělávání, příspěvky k filosofii vzdělávání). ECER zaujme zejména akademické pracovníky, EARLI kromě nich přiláká i tvůrce vzdělávací politiky či vzdělavatele z rozmanitých organizací.

Obě konference jsou obrovskou inspirací tematickou i metodologickou. Jsou také jedinečným prostorem pro získání zpětné vazby k vlastnímu výzkumu od kolegů z významných zahraničních institucí. Kromě sešitu plného poznámek a balíčku vizitek si tak účastník může odvézt i chuť do další práce, která přispívá ke společné snaze o porozumění edukační realitě a zlepšování vzdělávacích aktivit. Příkladem inspirace z konference EARLI může být v českém kontextu nepřiliš známé téma kvalitativní metaanalýzy dat, kterou je například narativní metaanalýza či zmíněná metaetnografie. První studie založená na narativní metaanalýze byla údajně publikována v roce 2003, takže se jedná o oblast skutečně mladou. Vzhledem k rostoucímu objemu výzkumných poznatků a také k tomu, že se metaanalýzy osvědčily při práci s kvantitativními daty, bylo jen otázkou času, kdy se objeví metaanalýzy kvalitativní.

Zbývá ještě zodpovědět otázku, na kterou konferenci se vydat příští rok. ECER se bude konat od 22. 8. 2016 v Dublinu. EARLI je bienální, na 17. konferenci EARLI si proto musíme počkat až do roku 2017.

*Kateřina Lojdová
Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta,
Katedra pedagogiky*